

مقدمه:

دریای خزر با وسعتی حدود ۳۷۱ هزار کیلومتر مربع، بزرگترین دریاچه جهان است و طول پیرامون آن به ۷۰۰۰ کیلومتر می‌رسد. این دریاچه از نظر تنوع زیستی حدود ۴۰۰ گونه آبی بومی دارد که ماهیان خاویاری از مهمترین آنها می‌باشند. افزون بر منابع زنده، از نظر ذخایر نفت و گاز موجود در ساحل و زیر بستر، این دریا پس از خلیج فارس و سیبری، مقام سوم را به خود اختصاص داده است.

ارزشهای خزر:

دریای خزر یکی از پتانسیل‌های حیاتی ایجاد هزاران فرصت شغلی برای ساکنان این منطقه و مناطق همجوار بوده و منبع اصلی درآمد آنها محسوب می‌گردد که از برکات حیات این بوم سازگان ارزشمند می‌باشد.

ویژگی‌های بارز اکولوژیکی، غنای چشمگیر ژنتیکی و تنوع بی‌همتای زیستی، و نیز موقعیت خاص استراتژیک آن در طی ادوار تاریخی در بستر رخدادهای سیاسی و طیف‌های گوناگون فرهنگ‌ها، سنت‌ها، آداب و رسوم و در خلق فرصت‌های درخشان اقتصادی-اجتماعی در سطح منطقه و جهان، به خوبی آشکار شده است.

نگاهی به آسیب‌های وارده به دریای خزر:

آسیب‌های اصلی وارد شده بر این منبع حیاتی به شرح ذیل می‌باشد:

- ✓ تخریب بوم سازگان طبیعی، آلودگی محیط زیست و کاهش کیفیت آب این دریا به دلیل فعالیت‌های انسانی بیش از حد و بهره‌برداری‌های اقتصادی پرشتاب و کم‌ملاحظه.
- ✓ دخالت‌های نسنجیده و شتاب‌زده انسانی در دریای خزر که به شکل تغییر کاربری اراضی شامل تخریب و استحصال اراضی برای ساخت و سازهای بی‌رویه و غیر اصولی ساحلی اعم از اسکله و بندر، مجتمع‌های گردشگری، مسکونی و تجاری.
- ✓ توسعه فعالیت‌های اکتشاف و استخراج منابع فسیلی زیر بستر.
- ✓ صید بی‌رویه آبزیان به خصوص ماهیان خاویاری.
- ✓ تخریب زیستگاه‌ها و از دست رفتن مناطق تخم‌ریزی ماهیان خاویاری.
- ✓ تخلیه مستقیم آلودگی‌های شهری، صنعتی و کشاورزی مناطق ساحلی به دریا.
- ✓ بار زیاد آلودگی‌ها با منابع مشخص و نامشخص در حوزه آبریز رودخانه‌های منتهی به دریا و مشکل بسیار بزرگ زباله‌های رها شده در ساحل و دریا.

✓ مدیریت ضعیف مناطق ساحلی، تغییرات فیزیکی عظیم در رژیم طبیعی رودخانه‌ها مانند سدسازی، استخراج شن و ماسه و نظیر آن.

آنچه که بیان‌گر دید از تهدیدات بارز و آشکار محیط زیستی امروز دریای خزر محسوب می‌شوند که باعث اختلال وضعیت طبیعی آن شده و متأسفانه گونه‌های ارزشمندی چون ماهیان خاویاری و فک دریای خزر (تنها پستاندار این بوم سازگان) را در فهرست گونه‌های در معرض انقراض قرار داده و حیات اکولوژیکی و اقتصادی زیست بوم خزر را متأثر ساخته است.

تاکنون بیش از ۲ هزار گونه در دریای خزر شناسایی شده که ماهیان از مهمترین گونه‌های این بوم سازگان آبی به شمار می‌روند که با مشکلات پیش‌آمده و آلودگی‌های گسترده در خزر، حیات این گونه‌ها دچار بحران شده و در خطر انقراض قرار گرفته‌اند.

به استناد اطلاعات پژوهشگاه ملی اقیانوس‌شناسی و علوم جوی، ۸۰ درصد زباله‌های دریایی، پلاستیک می‌باشد که بسیاری از آنها غیر قابل تجزیه هستند. پلاستیک‌ها برای ماهیان، پرندگان، خزندگان و پستانداران دریایی و حتی ساکنان مناطق ساحلی بسیار خطرناک هستند. غیر از مواد شیمیایی و پلاستیک‌ها، فلزات سنگین مانند جیوه، سرب، نیکل، آرسنیک و کادمیوم نیز ترکیباتی هستند که در بدن آبزیان تجمع می‌یابند و خاصیت بزرگنمایی زیستی را دارند. این فلزات حتی در غلظت‌های پایین هم سمی هستند و

بسمه تعالی

آبی خزر

(به مناسبت ۲۱ مرداد)

ماه، روز دریای خزر)

شرکت صنایع سیمان گیلان سبز

۱

کارشناسی منطقه ای این پروتکل ها، با ترکیب هیأتی متشکل از نمایندگان سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت امور خارجه، سازمان شیلات ایران و سازمان بنادر و دریانوردی شرکت فعال داشته است.

عناوین پروتکل های الحاقی به کنوانسیون تهران به شرح ذیل می باشد:

- ✓ پروتکل آمادگی، واکنش و همکاری منطقه ای در مبارزه با سوانح آلودگی نفتی.
- ✓ پروتکل حفاظت از دریای خزر در برابر آلودگی ناشی از منابع و فعالیت های مستقر در خشکی.
- ✓ پروتکل حفاظت تنوع زیستی.
- ✓ پروتکل ارزیابی اثرات زیست محیطی فرامرزی.

در این سالها گروه هایی از انجمن های حامی محیط زیست سعی کرده اند با آگاهی رسانی در خصوص اهمیت بوم سازگان خزر توجه مردم را به آن جلب کنند و گروه هایی هم خودشان دست به کار شده اند تا اقداماتی را انجام دهند از جمله پاکسازی سواحل خزر از زباله.

با این حال هنوز حال دریای خزر خوب نبوده و بهبود وضعیت موجود، توجه روز افزون مردم و مسئولان را می طلبد.

گردآوری و تنظیم:

پریسا صفردخت بهار (کارشناس ارشد و مشاور محیط

زیست سیمان گیلان سبز)

منبع:

سازمان حفاظت محیط زیست

۶

بطور مستقیم یا غیر مستقیم وارد چرخه غذایی شده و باعث می شوند که مصرف غذاهای دریایی، اثرات زیانباری را به وجود بیاورد.

روز دریای خزر:

در تقویم، ۲۱ مردادماه روز دریای خزر نام گرفته است. در واقع روز ۲۱ مرداد، روزی است تاریخی که برای نخستین بار، پنج کشور حاشیه دریای خزر برای همکاری های زیست محیطی در رابطه با دریای خزر با هم میثاق بستند. این کشورها در سال ۱۳۸۲، کنوانسیون منطقه ای حفاظت از محیط زیست دریای خزر موسوم به ((کنوانسیون تهران)) را امضاء نمودند و تاریخ ۲۱ مرداد ماه ۱۳۸۵ را ((روز دریای خزر)) نامیده و لازم الاجرا شدن آن را به عنوان یک رخداد مهم محیط زیستی، جشن گرفتند. اهمیت این کنوانسیون منطقه ای در این است که تنها معاهده ی مورد توافق پنج کشور حاشیه دریای خزر و تنها بستر همکاری برای حفاظت و نجات بوم سازگان منحصر به فرد دریای خزر است.

زیر مجموعه کنوانسیون تهران، توسط دبیرخانه موقت کنوانسیون، برنامه محیط زیست سازمان ملل و کشورهای عضو کنوانسیون، ۴ پروتکل تهیه و طی جلسات متعدد کارشناسی مورد بررسی و بازبینی قرار گرفت و از آنجا که جمهوری اسلامی ایران با دارا بودن شرایط خاص جغرافیایی و به دلیل عدم ملاحظات محیط زیستی کشورهای ساحلی بیشترین زیان را متحمل می شود، به منظور نهایی شدن پروتکل مذکور در تمام جلسات

۵